

Araştırma Makalesi/Research Article

**Side'den Bir Grup Kilikya Tip 1 (Agora G199/Zemer 41)
Amphora***

Fatma Çağım Özcan*

(ORCID: 0000-0001-5176-085X)

Makale Gönderim Tarihi

13.03.2023

Makale Kabul Tarihi

01.04.2023

Atıf Bilgisi/Reference Information

Chicago: Özcan, F. C., "Side'den Bir Grup Kilikya Tip 1 (Agora G199/Zemer 41) Amphora", *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 8/2 (Eylül 2023): 1667-1692.

APA: Özcan, F. C. (2023). Side'den Bir Grup Kilikya Tip 1 (Agora G199/Zemer 41) Amphora. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 8 (2), 1667-1692.

Öz

Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 19.03.2013 tarih ve 1497 sayılı kararı ile uygun bulunan ve 17.02.2014 tarih ve 2424 sayılı kararı ile kesinleşen ve Side'de Köy İçi Mevkiinde uygulanan 'Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı' gereğince yeniden yapılaşmaya gidilen parsellerden 779-14 Parselde tamamlanan arkeolojik kazı çalışmaları sonucunda bir *atrium*lu ev açığa çıkarılmıştır. *Atrium*lu evin inşa ve ilk kullanım süreci için MS 2. yüzyıl *terminus post quem* olarak belirlenmiştir. Arkeolojik kazı çalışmaları sonucunda aynı zamanda Side'nin antik dönem seramik form repertuarına katkı sağlayan örnekler de ele geçmiştir. Bu form repertuarı içerisinde yer alan ve küçük bir

*Bu makale Dr. Fatma Çağım Özcan'ın "*Side Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı 779-14, 798-1, 785-19 ve 785-18 Kazılarının Seramikler Işığında Değerlendirilmesi*" başlıklı basılmamış doktora tezinin 2. bölümünden türetilmiştir.

*Arş. Gör. Dr., Kutahya Dumlupınar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Türkiye. fcagim.ozcan@dpu.edu.tr.

Ph.D., Res. Assist., Kutahya Dumlupınar University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Archeology, Turkey.

grubu oluşturan Kilikya Tip 1 amphoraları bu çalışmanın konusudur. Bu çalışmanın amacı ise söz konusu amphora tipinin yayılım alanlarına Side örneklerini eklemek, ayrıca bu örneklerden hareketle Side'nin antik dönem ticari faaliyetlerine dair yorumlar yapabilmektir.

Anahtar Kelimeler: Kilikya Tip 1, Agora G199, Zemer 41, Pinched Handle, Amphora.

A Group of Cilician Type 1 (Agora G199/Zemer 41) Amphoras from Side

Abstract

A house with an *atrium* was unearthed as a result of the archaeological excavations completed on Parcel 779-14, one of the parcels that were rebuilt in accordance with the 'Conservation Revision Zoning Plan', which was approved by the decision of the Antalya Regional Board for the Protection of Cultural Assets dated 19.03.2013 and numbered 1497 and finalized by the decision dated 17.02.2014 and numbered 2424, and implemented in the village of Side. The 2nd century AD was determined as the *terminus post quem* for the construction and first use of the house with *atrium*. The archaeological excavations also yielded samples that contribute to the ancient ceramic form repertoire of Side. The Cilician Type 1 amphorae, which constitute a small group within this form repertoire, are the subject of this study. The aim of this study is to add Side examples to the distribution areas of the amphora type in question, and to make comments on the commercial activities of Side in the ancient period based on these example.

Keywords: Cilicia Type 1, Agora G199, Zemer 41, Pinched Handle, Amphora.

Giriş

Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 19.03.2013 tarih ve 1497 sayılı kararı ile uygun bulunan ve 17.02.2014 tarih ve 2424 sayılı kararı ile kesinleşen ve Side'de Köy İçi Mevkiinde uygulanan 'Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı' gereğince yeniden yapılaşmaya gidilen ilk parsel olan 779-14 Parselde gerçekleştirilen arkeolojik kazı çalışmaları bir *atrium*lu evi ortaya çıkarmıştır¹. İnşa ve ilk kullanım evresi için MS 2.

¹779-14 Parselde Kazı çalışmaları toplam 20 sondajda gerçekleştirilmiş ve bu sondajlarda ortaya çıkarılan mimari buluntular ve yapı izleri parselin tümünde izlenerek açığa çıkarılmıştır. Açığa çıkan kalıntılar ölçü, çizim ve fotoğraflarla belgelenmiş, vaziyet planı da oluşturulmuştur. Kazı çalışmaları Side Müze Müdürü Güner Kozdere denetiminde, Side Antik Kenti Kazı Başkanlığı'nın katkılarıyla, 05.01.2015-01.02.2015 tarihleri arasında

yüzyılın *terminus post quem* olarak belirlendiği bu yapı, E1 limanının kuzey rıhtım sınırının kuzeyinde, E2 limanının güneydoğusunda, Liman Hamamı'nın kuzeybatısında, 2019-2020 yılı kazı çalışmaları sezonunda ortaya çıkarılan Liman *Agorası*'nın güneybatısında, *praetorium*? veya gümrük binası olarak anılan yapının ise güneyinde yer almaktadır². 779-14 Parselde gerçekleştirilen kazılar ayrıca kentin antik dönem seramik araştırmalarına katkı sağlayacak örnekler de ortaya çıkarmıştır. Kazı çalışmaları kentin Roma İmparatorluk Dönemi ve Geç Antik Çağ form repertuarına sofa kapları, pişirme kapları ve ticari amphoralar açısından yeni örnekler sunmuştur. Bu form repertuarı içerisinde yer alan ve küçük bir grubu oluşturan Kilikya Tip 1 amphoraları bu çalışmanın konusudur. Bu çalışmanın amacı ise söz konusu amphora tipinin yayılım alanlarına Side örneklerini eklemek, ayrıca bu örneklerden hareketle Side'nin antik dönem ticari faaliyetlerine dair yorumlar yapabilmektir.

Kilikya Tip 1 amphoraları parselde 13 örnekle temsil edilmektedir (**Levha 1-3**). Bu örnekler *atrium*lu eve ait 1, 2, 3 ve 5 nolu mekânların duvarlarının ve yapının güney duvarının açığa çıkarıldığı sondajlarda, yapının 2.82m'deki taban kotunun altından, duvarların temel seviyesinden ele geçmiş olan parçalardır³.

Kilikya Bölgesi'ndeki amphora üretimine dair araştırmalar yapan Autret tarafından Kilikya Tip 1 olarak adlandırılan bu amphoralar, Kilikya ve Kıbrıs üretimidir, 'pinched handle amphora' olarak da bilinir, literatürde Zemer 41, Agora G199, Williams Tip A, Schoene-Mau XXVII-XXVIII, Bengahazi MRA 4, Ostia Forma 631, Nea Paphos Type 3, Dyczek

Arkeolog Aytekin Topuz, Müze Araştırmacısı Melih Kılınc, Arkeolog Özay Özgür Ađar, Arkeolog Erkan Çifçi ve 30 işçi ile gerçekleştirilmiştir. Parselde gerçekleştirilen arkeolojik kazı çalışmaları ile ilgili tüm resmi belgeler Side Müze Müdürlüğü'nün ve Side Antik Kenti Kazı Başkanlığı'nın izinleriyle incelenmiş ve değerlendirilmiştir. İzinleri için söz konusu kurumlara teşekkürlerimi sunarım. Seramik çizimleri Kumpas Çizim tarafından dijital ortama aktarılmıştır. Seramiklerin hamur ve astar renklerinin belirlenmesinde Munsell Soil Color Chart kullanılmıştır.

²Detaylı bilgiler için bkz. Fatma Çağım Özcan, *Side Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı 779-14, 798-1, 785-19 ve 785-18 Kazılarının Seramikler Işığında Değerlendirilmesi*, Basılmamış Doktora Tezi, Eskişehir 2022, s. 20-86.

³Kilikya Tip 1 örneklerinin buluntu noktaları ile ilgili detaylı bilgiler için bkz. Özcan, a.g.t., s. 545, Tablo 12.

2001 Type 22 isimleriyle de karşımıza çıkar⁴. Dağlık Kilikya'da Anemurium'da, Antiochia ad Cragum kentinde Antiochia Fırın Alanı, Yeşil Öz Nehri'nin ağzında Syedra Fırın Alanı ve Bıçkıcı Çayı'nın ağzında Bıçkıcı Çay Fırın Alanı'nda yoğun bir biçimde Kilikya Tip 1 amphorası üretildiği arkeolojik çalışmalarla anlaşılmıştır⁵. Kıbrıs'ta Paphos kentinde de üretildiği bilinen bu amphora tipi, büyük boyutlu ve zeytinyağı ya da şarap taşıyan amphoralar olarak tanımlanır⁶. Roma Dönemi boyunca Kilikya'da artan zeytinyağı ve şarap üretiminin bir sonucu olarak zeytinyağı ve şarap taşımacılığında kullanılan bir amphora tipidir⁷.

Silindirik bir gövdeye ve mantar biçimli dibe sahip olan Kilikya Tip 1 amphoralarının karakteristik özelliği, çift rulo görünümlü ve açığı yaparak omuza doğru döndüğü noktada çimdikli olan kulbudur. Dağlık Kilikya'da tespit edilen ve yukarıda sözü edilen farklı üretim merkezlerinden Syedra'da bu tipin küçük boyutlu formunun üretildiği de anlaşılmıştır⁸.

Bu amphora tipinde sabunumsu, mikalı ve somon kırmızısı olan örneklerin Kilikya, devetüyü renkli örneklerin ise Kıbrıs üretimi oldukları düşünülmektedir⁹. Kilikya Tip 1 amphoralarının kökenini belirlemede mika belirleyici bir katkı maddesidir. Nitekim araştırmacılar Kıbrıs üretimi olanlarda hamurun mikasız, Kilikya üretimi olanlarda ise mikalı olduğunu ortaya koymuşlardır¹⁰.

Doğu ve Batı Akdeniz'e ihraç edildiği bilinen Kilikya Tip 1 amphoraları doğuda Mısır, Beyrut, Bingazi'den Ephesos, Girit, Korinth ve Atina'ya kadar geniş bir sahada görülürken, batıda da Adriyatik'in kuzeyinde yer

⁴Caroline Autret, "Cyprus and Cilicia: Amphora Production, Trade and Relations in the Early Roman Era", *Cyprus An Island Culture*, (2012), (Ed: A. Georgiou), Oxbow Books, s. 255; Ahmet Bilir, "Roma İmparatorluk Dönemi ve Geç Antik Çağ'da Kilikya Bölgesi'nde Amphora Üretimi", *Prof. Dr. Recep Yıldırım'a Armağan*, (2017), (Ed: P. Pınarcık, B. Gökçe, M. S. Erkek, S. Coşğun Kandal), Ankara, s. 221-222.

⁵Autret, a.g.m., s. 255, 256.

⁶Caroline Autret and Nicholas K. Rauh, "Roman Amphora Production in Western Rough Cilicia", *Olive, Oil and Wine Production in Anatolia During the Antiquity, International Symposium Mersin-Turkey, 06-08 November 2008*, (2010), İstanbul, s. 117; Bilir a.g.m., s. 222.

⁷Autret and Rauh, a.g.m., s. 117.

⁸Autret, a.g.m., s. 256.

⁹Bilir, a.g.m., s. 224.

¹⁰Autret, a.g.m., s. 255-256.

alan Trieste Aquileia gibi kentlerde nadir de olsa karşımıza çıkmaktadır¹¹. Kilikya Tip 1'in bu geniş yayılım alanı Roma İmparatorluğu'nun Kilikya'da tarımsal faaliyetlerin artması için verdiği destek ile açıklanmaktadır¹². Nitekim bu amphoraların MS 1-4. yüzyıl arasında yoğun olarak üretildiği bilinmektedir¹³. MS 1-4. yüzyıl arasında üretilen Kilikya Tip 1 amphoralarının erken yani MS 1. ve 2. yüzyıl örnekleri, MS 3. ve 4. yüzyıllarda üretilen geç örneklerinden iki kat daha büyük boyutludur. Bu farklılık ilk defa Robinson tarafından Atina Agorası'nda ele geçen örnekler üzerinde yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur. Robinson büyük boyutlu olan erken örnekleri Agora G199, küçük boyutlu olan geç örnekleri ise Agora M239 olarak sınıflandırmıştır¹⁴.

Kilikya Tip 1 Örnekleri

779-14 Parselde ele geçen Kilikya Tip 1 amphoralarına ait örnekler parça olarak ele geçmiştir. Söz konusu 13 örneğin 2'si ağız-boyun-kulp, 1'i ağız-boyun, 10'u ise dip parçalarıdır. Bu parçaların 779-14 Parselde ele geçtiği tabakalar genellikle homojen olmadıkları için Kilikya Tip 1'in erken örneklerini mi yoksa geç örneklerini mi temsil ettikleri boyutlarından hareketle saptanmaya çalışılmıştır. Çünkü yukarıda da sözü edildiği üzere Kilikya Tip 1 amphoralarının MS 1. ve 2. yüzyıl örnekleri, MS 3. ve 4. yüzyıl örneklerinin 2 katı büyüklüğündedir. Bunun yanı sıra parçaların hamur ve yüzey özellikleri de bu amphora tipinin

¹¹Kilikya Tip 1 amphoralarının yayılım alanları ile ilgili detaylı bilgiler için bkz. Bilir, a.g.m., s. 223-225.

¹²Kathleen W. Slane, "Amphoras -Used and Reused- at Corinth", *Transport Amphorae and Trade in the Eastern Mediterranean*. Acts of an International Colloquium at the Danish Institute of Athens, 26-29 September 2002, (Monographs of the Danish Archaeological Institute at Athens, Vol. 5), (2004), (Ed: J. Lund, J. Eiring), s. 365-367; Bilir, a.g.m., s. 223.

¹³Autret, a.g.m., s. 255; Bilir, a.g.m., s. 222.

¹⁴Henry S. Robinson, *The pottery of the Roman period: Chronology. The Athenian Agora*. Vol. 5. Princeton/New Jersey: The American School of Classical Studies at Athens, 1959, s. 43; Autret, a.g.m., s. 255; Ahmet Kaan Şenol, "AETAM'da Bulunan Amphoraların Tipolojisi", *AETAM'da (Arslan Eyce Taşucu Amphora Müzesi) Bulunan Ticari Amphoralar ve Akdeniz'de Ticaretin İzleri*, (2009), (Ed: A. K. Şenol), Mersin, s. 141; Paulina Komar, "Wines from Cyprus and Cilicia in Antiquity: Taste and Trade". *Electrum*, 23 (2016), s. 159.

hangi üretim merkezine ait olduklarını belirleme noktasında yardımcı unsurlardır.

779-14 Parsel Kilikya Tip 1 amphoralarının erken örneklerinden 10 adet parça mikalı, kırmızı ve kırmızının tonlarında hamur rengine, yüzeylerinde ise devetüyü renkte astar izlerine sahiptir. Kilikya Tip 1 erken örnekleri içerisinde 3 parça (**Kat. No. 1-3**) ise farklı hamur yapıları ve renkleri ile diğer 10 örnekten ayrılmaktadır. Bu parçaların ortak özellikleri 10 YR 7/3, 10 YR 8/3 ve 10 YR 8/2 (çok uçuk kahverengi) renkte ve mikasız bir hamura sahip olmalarıdır. Bu hamur özelliklerine sahip Kilikya Tip 1 örnekleri Paphos'ta MS 2. yüzyıl tahrip tabakalarından gelen buluntular arasında ele geçen ve Hayes tarafından 'Tip III' olarak adlandırılan Kilikya Tip 1 parçaları için yapılan hamur tanımlamalarında karşımıza çıkmaktadır. Hayes söz konusu örnekleri iki ayrı hamur grubuna ayırmış ve bunlardan 2. grubu kum katkılı, yumuşak dokulu ve sarımsı devetüyü renkli olarak tanımlamıştır. Aynı zamanda Hayes bu örnekleri Paphos'ta tespit ettiği ve 'local coarse buff kitchen-ware' şeklinde adlandırdığı pişirme kapları ile hamur yapısı açısından gösterdikleri benzerlikten ötürü yerel üretim amphoralar olarak değerlendirmiştir. Bunun yanı sıra Hayes, Atina Agorası'nda ele geçen Kilikya Tip 1 örneklerinin koyu kırmızı hamur renkleri nedeniyle başka bir kökene sahip olmaları gerektiğini de ifade etmiştir¹⁵. Kıbrıs'ta Akamas Yarımadası'nda bulunan Kilikya Tip 1 (pinched handle) amphoralarının petrolojik analizine dayalı bir çalışma gerçekleştiren araştırmacılar da elde ettikleri sonuçlar ile Hayes'in bu görüşünü desteklemişlerdir. Ayrıca aynı çalışmada Kıbrıs'ta ele geçen örneklerde mikanın genel olarak görülmediği, Kilikya üretimi olan örneklerde ise mikanın yoğun olarak bulunduğu vurgulanmıştır¹⁶.

Kat. No. 4 ve **Kat. No. 5** Kilikya Tip 1 amphorası ağız-boyun-kulp parçalarıdır. Dışa doğru kalınlaştırılmış ve hafif sarkık ağız kenarı,

¹⁵John W. Hayes, *Paphos III. The Hellenistic and Roman Pottery*, Nicosia, 1991, s. 91-92.

¹⁶D. F. Williams and J. Lund, "Petrological Analyses of "Pinched Handle" Amphorae from the Akamas Peninsula, Western Cyprus", *The Transport Amphorae and Trade of Cyprus*. (2013), (Ed: M. L. Lawall, J. Lund), Aarhus Universitetsforlag, Gösta Enbom Monographs. Vol. 3, s. 158. Ayrıca bkz. J. Lund "The pinched-handle transport amphorae as evidence of the wine trade of Roman Cyprus". *Acts of the third international congress of the Cypriot studies*, (Nicosia, April 16-20 1996), Vol. A Ancient section, (2000), (Ed: G. K. Ioannidis and S. A. Hadjistyllis), Nicosia: Cypriot Studies, s. 569-570.

silindirik formlu ve omuz kısmına geçişte hafifçe daralan boyun profiline sahip olan parçaların ağız kenarının hemen altından kulp başlamaktadır. Kulbun yatay doğrultuda uzanan kısmının aşağıya döndüğü noktada çimdikle şekillendirilmiş, bastırılmış olduğu görülmektedir. Bu tip amphoralarda kulbun aşağıya dönüş yaptığı noktada yer alan çimdik, Kilikya Tip 1 amphoralarının karakteristik bir özelliği olarak karşımıza çıkar. Her iki parça da kırmızı renkte ve mikalı bir hamura sahiptir. Her iki parçanın da dış ve iç yüzeyinde 7.5YR 7/6 (kırmızımsı sarı) renkte astar görülmektedir. Sarımsı-devetüyü renkte yüzey rengine sahip olan parçalar bu özellikleriyle Bıçkıcı Çay üretimi olan örneklerle benzerdir¹⁷. Kilikya Tip 1 amphoralarının üretiminin yapıldığı Bıçkıcı Çay Fırın Alanında ele geçen parçaların mikalı ve açık kırmızı renkte hamur ve devetüyü renkte yüzeye sahip oldukları görülmüştür¹⁸. Ağız çapı, boyun yüksekliği gibi özellikleri ile de bu parçalar AETAM'da bulunan ve MS 2. yüzyıla tarihlenen bir amphora ile yakınlık göstermektedir¹⁹. Bu nedenle her iki parça da Kilikya Tip 1 amphoralarının erken örneklerinden olmalıdır.

779-14 Parselde Kilikya tip 1 amphorasına ait olabilecek dip parçaları ise Bıçkıcı Çay Fırın Alanında tespit edilen, '*spike toe with mushroom tip*' (mantar uçlu sivri dip) ve '*spike toe with knob*' (topuzlu sivri dip) olarak tanımlanan²⁰ dip parçalarıyla benzerlik göstermektedir.

779-14 Parselde Kilikya Tip 1 amphora diplerine örnek olarak gösterilebilecek ve 'mantar uçlu sivri dip' grubuna dâhil edilebilecek 3 adet dip parçası bulunmaktadır (**Kat. No. 6-8**). Bu parçalar mantar biçimli dip oldukları için Kilikya Tip 1 amphoralarının genel form şeması ile uyumludur. **Kat. No. 6** ve **7** yaklaşık olarak 9cm ölçüsünde dip yüksekliğine sahiptir. Her iki parça profil açısından benzerdir. Bu parçalar aynı zamanda Bıçkıcı Çay Fırın Alanı'ndan ele geçen ve '*spike toe with mushroom tip*' olarak tanımlanan mantar uçlu amphora dipleri ile benzerlik göstermektedir²¹. **Kat. No. 8** de mantar biçimli uç kısmıyla

¹⁷Williams and Lund, a.g.m., s. 158.

¹⁸Nicholas K. Rauh and K. W. Slane, "Possible Amphora Kiln Sites in Western Rough Cilicia", *Journal of Roman Studies*, 13 (2000), s. 325; Williams and Lund, a.g.m., s. 158.

¹⁹Şenol, a.g.m., s. 223.

²⁰Rauh and Slane, a.g.m., s. 324, fig. 20-24.

²¹Rauh and Slane, a.g.m., s. 324, fig. 20, 21.

bu gruba dâhil edilmektedir. Benzerleri, **Kat. No. 6** ve **7** gibi, Bıçkıcı Çay Fırın Alanı'ndan ele geçen amphora dipleri arasında yer almaktadır²². Açık kırmızı renkte, mikalı hamur ve 7,5 YR 6/4 (açık kahverengi) renkte astar **Kat. No. 6, 7** ve **8** nolu parçalarda ortakır.

779-14 Parselde 'topuzlu sivri dip' grubuna dâhil edilen 5 örnek (**Kat. No. 9-13**) ise Kilikya Tip 1 amphorasına ait dip parçaları olabilir ancak bu amphora tipine ait tam profil veren örneklerin sayısı arttıkça dip profilleri ile ilgili tanımlamalar daha kesin bir biçimde yapılabilecektir. Kilikya Tip 1 amphoralarının Anemurium örnekleri Tip A olarak adlandırılmıştır ve bu örnekler içerisinde 'topuzlu sivri dip' grubuna dâhil ettiğimiz **Kat. No. 9-13** ile benzerlik gösteren dip parçaları da yer almaktadır²³. Buradan hareketle **Kat. No. 9-13**'ün Kilikya Tip 1 amphora dip örneklerinden olma olasılıkları yükselmektedir.

Bu gruba dâhil olan örneklerden **Kat. No. 9** Bıçkıcı Çay Fırın Alanı'ndan ele geçen ve '*spike toe with knob*' olarak adlandırılan amphora dip parçaları ile profil açısından benzerlik göstermektedir²⁴. Ayrıca kırmızı renkte ve mikalı hamuru ile Kilikya üretimi olduğu anlaşılan parçanın yüzeyinde ise Munsell renk kataloğuna göre 10 YR 7/3 (çok uçuk kahverengi) renkte astar izleri görülmektedir. **Kat. No. 9** bu özellikleriyle devetüyü renkte yüzeye sahip olan Bıçkıcı Çay Fırın Alanı örnekleriyle benzerdir²⁵. **Kat. No. 10** ise aşınmış ve form özelliklerini neredeyse kaybetmiş durumda olsa da üzerinde görülebilen çark izleri ve uç kısmıyla Bıçkıcı Çay Fırın Alanı'nda üretilen ve '*spike toe with knob*' olarak tanımlanan dip profili ile benzerlik göstermektedir²⁶. **Kat. No. 10** da **Kat. No. 9** gibi Bıçkıcı Çay Fırın Alanı örneklerinin hamur yapısı ve dış yüzey özellikleri ile paraleldir. **Kat. No. 10**'un dış yüzeyinde görülen astar 7,5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı) renktedir. **Kat. No. 11, 12** ve **13** olarak numaralandırılan amphora dip parçaları da **Kat. No. 9** ve **Kat. No. 10** ile profil ve hamur yapısı açısından benzerlik göstermektedir. **Kat. No. 11**'in yüzeyinde görülen astar 7,5 YR 6/4 (açık kahverengi) renktedir. **Kat. No.**

²²Rauh and Slane, a.g.m., s. 324, fig. 21.

²³Caroline Williams, *Anemurium: The Roman and Early Byzantine Pottery*, Belgium: Pontifical Institute Mediaeval Studies, 1989, fig. 55, no. 557.

²⁴Rauh and Slane, a.g.m., s. 324, fig. 23.

²⁵Williams and Lund, a.g.m., s. 158; Rauh and Slane, a.g.m., s. 325.

²⁶Rauh and Slane, a.g.m., s. 324, fig. 23.

12'nin yüzeyi aşınmış durumdadır ancak çok az bir kısmında korunmuş olan astarın 10 YR 7/3 (çok uçuk kahverengi) olduğu görülmektedir. **Kat. No. 13'te** ise yüzey tamamen aşınmıştır.

779-14 Parselde ele geçen Kilikya Tip 1 amphora örneklerinden **Kat. No. 4-13** aralığındaki 10 adet parça profil, hamur rengi ve hamurlarında görülen mika katkısının yanı sıra yüzeylerine uygulanmış olan açık renkli astarları açısından Bıçkıcı Çay Fırın Alanı üretimi örneklerle benzerlik göstermektedir. Bu nedenle Kilikya üretimi olduklarını düşündüğümüz parçalardan **Kat. No. 4, 5, 10** nolu örneklerde astarın sarı renkte ve daha kalın bir katman halinde uygulandığı görülmektedir. Diğer örneklerde ise astar açık kahverengi ve tonlarındadır. Söz konusu örneklerin tümünde hamur kırmızı ve tonlarındadır. Ağız parçalarının 10cm ölçüsündeki çapları ve dip parçalarının da genel olarak 8-9cm civarındaki yükseklikleri ile MS 1-4. yüzyıl arasında üretilen Kilikya Tip 1 amphoralarının büyük boyutlu olan MS 1-2. yüzyıl örneklerinden oldukları söylenebilir.

Sonuç

779-14 Parselde ele geçen Kilikya Tip 1 amphora örneklerinin Kilikya, hatta daha da daraltmak gerekirse, Bıçkıcı Çay Fırın Alanı ve Kıbrıs kökenli oldukları düşünülebilir. Bu noktada Kilikya Tip 1 erken örnekleri olarak sınıflandırdığımız 13 parçanın 10'unun Bıçkıcı örnekleri ile benzerlik göstermesi, Side ile Bıçkıcı Çay Fırın Alanının yakınlığı göz önünde bulundurulduğunda son derece doğaldır. Kıbrıs kökenli olan 3 parçanın ise Side ile Kıbrıs arasında antik dönem boyunca devam eden ticari ve kültürel ilişkilerin bir yansıması olduğunu söylemek gereklidir²⁷.

779-14 Parselde, Side'nin genelinde olduğu gibi, Kilikya Tip 1 amphoralarının yoğun olarak ele geçmesi Dağlık Kilikya'ya yakın bir konumda olan Side'de Kilikya üretimi zeytinyağı ve şarabın iç piyasada tüketilmesi ile açıklanabilir. Bunun yanı sıra Side limanı, Kilikya zeytinyağı ve şarabının ihraç edildiği limanlardan birisi de olabilir. Ayrıca 779-14 Parselde ele geçen az sayıdaki Kıbrıs üretimi Kilikya Tip 1 amphorası kentin Kıbrıs ile ticari ilişkilerine başka bir örnek olarak gösterilebilir. Nitekim MÖ 58 yılında Kilikya eyaletine bağlanan Kıbrıs'ın

²⁷Ebru Akdoğu Arca, Nuray Gökalp, Nihal Tüner Önen, "Pamphylia Bölgesinin Mısır ve Kıbrıs ile Olan İlişkileri", *OLBA*, 19 (2011), s. 290.

Roma İmparatorluğu tarafından Kilikya'ya tarımsal faaliyetler için verilen destekten faydalandığı, böylece her iki bölgede de üretim ve ihracat faaliyetlerinin artışının sağlandığı, Kilikya Tip 1 amphoralarının hem Kilikya'da hem de Kıbrıs'ta üretilmesinden hareketle düşünülmektedir²⁸.

Söz konusu amphora tipinin antik dönemde tepelerinde zeytin ağaçlarının bulunduğunu Strabon'dan öğrendiğimiz Side'nin²⁹ hinterlandında üretilen zeytinyağının hem iç pazardaki dolaşımında hem de Side limanından ihraç edilmesi aşamasında kullanılmış olabileceği de düşünülmelidir. Pamphylia bölgesinin ihraç malı olduğu bilinen zeytinyağının³⁰ bölgedeki üretimi için bir kanıt olarak Lyrboton Kome'de ele geçen epigrafik belgeler gösterilebilir³¹. Ayrıca Side'ye yakın zeytinyağı atölyelerinin varlığını gösteren başka kalıntılar da bilinmektedir³². Bunun yanı sıra antik dönemde Side'nin ticari ve askeri ilişkiler içerisinde olduğu Mısır'ın zeytinyağı ihtiyacının bir bölümünün Pamphylia bölgesinden karşılanmış olabileceği yönünde görüşler mevcuttur³³. Nitekim Pamphylia bölgesinin zeytinyağı MS 4. yüzyılda Skythia'ya kadar ihraç edilmiştir³⁴. Bu bilgiler doğrultusunda Kilikya Tip 1 amphoralarının Mısır'daki önemli merkezlerde, Roma İmparatorluk döneminin ortalarına tarihlenen tabakalarda ele geçmiş olması, bu dönemde Pamphylia bölgesi zeytinyağının Mısır'a Kilikya Tip 1 amphoraları ile taşınmış olabileceğini düşündürmektedir³⁵.

Pamphylia bölgesinde zeytinlikler ile birlikte üzüm bağlarının olduğu ve zeytinyağının yanı sıra şarap üretiminin yapıldığı da bilinmektedir. Perge'nin yakınlarında üzüm bağlarının yer aldığını³⁶, Aspendos şarabının da ünlü bir şarap olduğunu antik metinlerden

²⁸Komar, a.g.m., s. 167.

²⁹Strabon XII 7. 1.

³⁰Arca, Gökalp ve Önen, a.g.m., s. 292, dn. 38.

³¹Arca, Gökalp ve Önen, a.g.m., s. 292.

³²Johannes Nollé, *Side im altertum. Geschichte und zeugnisse I*. Bonn, 1993, s. 30.

³³Arca, Gökalp ve Önen, a.g.m., s. 292.

³⁴Nollé, a.g.m., s. 137, dn. 61.

³⁵Kilikya Tip 1/Agora G199/Zemer 41 amphoralarının yayılımı ile ilgili detaylı bilgiler için bkz. Şenol, a.g.m., s. 142.

³⁶Arca, Gökalp ve Önen, a.g.m., s. 293.

öğrenmekteyiz³⁷. Pamphylia bölgesinde üretilen zeytinyağı ve şarabın MÖ 1. yüzyıldan MS erken 4. yüzyıla kadar geniş bir dönemde görülen Pamphylia amphoraları ile Atina, Delos, Kos, Rhodos, Kıbrıs, İsrail ve Mısır'a kadar taşındığı düşünülmektedir³⁸. Bu tip amphoraların geç örneklerinin Dağlık Kilikya'daki üretim atölyelerinden biri olan Syedra'da üretildiği bilinmektedir³⁹. Buradan hareketle, Kilikya Tip 1 amphoralarının da Pamphylia amphoraları gibi, Pamphylia bölgesinin zeytinyağının ve şarabının taşınmasında da kullanılmış olabileceği tekrar vurgulanabilir.

779-14 Parsel Kilikya Tip 1 amphora örneklerinin Bıçkıcı Çay Fırın Alanı örnekleri ile hamur ve yüzey özellikleri açısından yakın olması, Side'nin söz konusu üretim alanı ile ticari bir etkileşim içerisinde olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Dağlık Kilikya'da Kilikya Tip 1 amphoralarının üretildiği atölyelerin, özellikle de Bıçkıcı Çay Fırın Alanının yer aldığı Gazipaşa ile Side arasında karayolu mesafesi günümüzde 105km'dir. Dağlık Kilikya'nın arazi şartları göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu üretim alanında üretilen amphoraların Side'ye ulaştırılmasında karayolu ikincil bir seçenek olarak düşünülebilir. Bu transfer çoğunlukla deniz yolu ile gerçekleşmiş olmalıdır. Bıçkıcı Çay Fırın Alanı, denize yakın konumu ve belki de yakınında bulunan Alanya (Korakesion) limanı aracılığıyla, doğudan batıya doğru gerçekleştirilen bir deniz yolculuğu ile bu amphoraları Side limanına ulaştırmış olabilir. Zira antik dönemde deniz ulaşımının kara ulaşımından çok daha az bir maliyet ile gerçekleştirildiği bilinmektedir⁴⁰. Ayrıca kara taşımacılığının maliyetli olmasının yanı sıra güvenlik zafiyetine de sahip olması antik dönem insanlarını deniz taşımacılığına yöneltmiştir⁴¹. Antik dönemde ayrıca denizcilik faaliyetlerinin açık deniz değil kıyı denizciliği niteliğine sahip olduğu da konunun uzmanları tarafından ifade edilmektedir⁴².

³⁷Plinius, Nat. Hist. XIV, 117.

³⁸Virginia Grace "Imports from Pamphylia", *Études déliennes. Bulletin de correspondance Hellénique*, (1973), s. 183-208; Nicholas K. Rauh, R. F. Townsend, M. Hoff, L. Wandsnider, "Pirates in the Bay of Pamphylia: An archaeological inquiry", *The Sea in Antiquity*, (2000), (Ed: G. J. Oliver, R. Brock, T. J. Cornell, S. Hodkinson), British Archaeological Reports International Series 899, Oxford, s. 151-180.

³⁹Rauh and Slane, a.g.m., s. 321-323.

⁴⁰Aytekin Büyüközer, *Knidos Limanları*, Basılmamış Doktora Tezi, Konya 2012, s. 6.

⁴¹Büyüközer, a.g.t., s. 6.

⁴²Büyüközer, a.g.t., s. 7.

Uzun süre açık denizde yol alabilecek donanıma sahip olmayan antik dönem gemileri için uğradıkları limanlara sığınma ve o limanlardan gıda, içme suyu gibi temel ihtiyaçlar yanında ticari mal takası yönünde faydalanabilmeleri açısından kıyı denizciliğinin avantaj sağladığı görülmektedir⁴³. Kıyı denizciliği rotalarının en önemlilerinden birisinin Mısır'dan başlayarak Levant'a ve oradan Anadolu'nun güney kıyılarını takip ederek Girit, Yunanistan, Sicilya ve Roma'ya ulaştığı bilinmektedir⁴⁴. Tüm bu bilgiler, Side'nin doğudan batıya doğru gerçekleşen kıyı denizciliği faaliyetleri esnasında, Kilikya'ya özgü amphora tiplerini gerek iç piyasa tüketimi gerekse hinterlandında üretilen ürünlerin ihracatı için almış olma olasılığını artırmaktadır.

Side'nin Geç Antik Çağ amphora grupları içerisinde en yoğun grubu şimdilik LRA 1B amphoraları oluşturmaktadır. Bu nedenle Side'de Roma İmparatorluk dönemi ticari amphoraları içerisinde en yoğun grubu oluşturan Kilikya Tip 1 amphoralarının yerini Geç Antik Çağ'da yine Kilikya'da yoğun olarak üretilen söz konusu amphora grubunun aldığı güncel veriler ışığında söylenebilir. Bu durumda kente İmparatorluk döneminde iç pazarda tüketilmiş olabilecek Kilikya bölgesi zeytinyağı ve şarabının Geç Antik Çağ'da da tüketilmeye devam edildiği düşünülebilir. Bunun yanı sıra Side'de hem İmparatorluk dönemi hem de Geç Antik Çağ'da baskın olarak görülen ve Kilikya kökenli olan bu amphoraların Pamphylia zeytinyağı ve şarabının taşınmasında kullanılmış olabileceği düşüncesi bu noktada Side'ye yakın olan ve söz konusu amphora tiplerinin üretimini yapan başka atölyelerin var olabileceğini akla getirmektedir. 779-14 Parseldeki Kilikya Tip 1 amphoraları ve LRA 1B amphoralarının hamur ve yüzey özellikleri açısından Kilikya örnekleri ile benzerlik göstermesi bu örneklerin Kilikya üretimi olabileceğine işaret etmektedir. Ancak söz konusu amphora tiplerinin bir liman kenti olan Side'nin hinterlandında üretilen zeytinyağı ve şarabın ihraç edilmesi aşamasında kullanılmış olabileceği düşünülürse, kente yakın ve söz konusu amphora tiplerinin üretimini yapan atölyeler var mıydı sorusuna cevap aramak gerekecektir. Bu soru ileride gerçekleştirilecek çalışmalarla cevaplanabilecektir. Bu noktada hem hamur gruplarının analizine dayalı arkeometri çalışmaları hem de atölye ve üretim artışı

⁴³Büyüközer, a.g.t., s. 7.

⁴⁴Büyüközer, a.g.t., s. 6.

tespitine yönelik saha çalışmaları bu sorunun cevaplanmasına olanak tanıyacaktır.

Kaynakça

Antik Kaynaklar

Plinius. *Naturalis Historia*. (Ed: C. Mayhoff). 1892-1909.

Strabon. *Geographika. Antik Anadolu coğrafyası. Kitap: XII-XIII-XIV*. (Çev. A. Pekman). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2000.

Kitap ve Makaleler

Akdoğu Arca, Ebru, Gökalp, Nuray, Tüner Önen, Nihal, "Pamphylia Bölgesinin Mısır ve Kıbrıs ile Olan İlişkileri", *OLBA*, 19 (2011), s. 281-312.

Autret, Caroline, "Cyprus and Cilicia: Amphora Production, Trade and Relations in the Early Roman Era", *Cyprus An Island Culture*, (2012), (Ed: A. Georgiou), Oxbow Books, s. 251-267.

Autret, Caroline, Rauh, Nicholas K. "Roman Amphora Production in Western Rough Cilicia", *Olive, Oil and Wine Production in Anatolia During the Antiquity, International Symposium Mersin-Turkey, 06-08 November 2008*, (2010), İstanbul, s. 109-122.

Bilir, Ahmet, "Roma İmparatorluk Dönemi ve Geç Antik Çağ'da Kilikya Bölgesi'nde Amphora Üretimi", *Prof. Dr. Recep Yıldırım'a Armağan*, (2017), (Ed: P. Pınarcık, B. Gökçe, M. S. Erkek, S. Coşğun Kandal), Ankara, s. 219-255.

Büyüközer, Aytekin, *Knidos Limanları*, Basılmamış Doktora Tezi, Konya 2012.

Grace, Virginia, "Imports from Pamphylia", *Études déliennes. Bulletin de correspondance Hellénique*, (1973), s. 183-208.

Hayes, John W. *Paphos III. The Hellenistic and Roman Pottery*, Nicosia, 1991.

Komar, Paulina, "Wines from Cyprus and Cilicia in Antiquity: Taste and Trade". *Electrum*, 23 (2016), s. 155-185.

Lund, John, "The pinched-handle transport amphorae as evidence of the wine trade of Roman Cyprus". *Acts of the third international congress of the Cypriot studies*, (Nicosia, April 16-20 1996), Vol. A Ancient section, (2000), (Ed: G. K. Ioannidis and S. A. Hadjistyllis), Nicosia: Cypriot Studies, s. 565-578.

Nollé, Johannes, *Side im altertum. Geschichte und zeugnisse I*. Bonn, 1993.

Özcan, Fatma Çağım, *Side Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı 779-14, 798-1, 785-19 ve 785-18 Kazılarının Seramikler Işığında Değerlendirilmesi*, Basılmamış Doktora Tezi, Eskişehir 2022.

Rauh, Nicholas K., Slane, K. W., "Possible Amphora Kiln Sites in Western Rough Cilicia", *Journal of Roman Studies*, 13 (2000), s. 319-330.

Rauh, Nicholas K., Townsend, R. F., Hoff, M., Wandsnider, L., "Pirates in the Bay of Pamphylia: An archaeological inquiry", *The Sea in Antiquity*, (2000), (Ed: G. J. Oliver, R. Brock, T. J. Cornell, S. Hodkinson), British Archaeological Reports International Series 899, Oxford, s. 151-180.

Robinson, Henry S., *The pottery of the Roman period: Chronology. The Athenian Agora*. Vol. 5. Princeton/New Jersey: The American School of Classical Studies at Athens, 1959.

Slane, Kathleen W., "Amphoras -Used and Reused- at Corinth", *Transport Amphorae and Trade in the Eastern Mediterranean*. Acts of an International Colloquium at the Danish Institute of Athens, 26-29 September 2002, (Monographs of the Danish Archaeological Institute at Athens, Vol. 5), (2004), (Ed: J. Lund, J. Eiring), s. 361-369.

Şenol, Ahmet Kaan, "AETAM'da Bulunan Amphoraların Tipolojisi", *AETAM'da (Arslan Eyce Taşucu Amphora Müzesi) Bulunan Ticari Amphoralar ve Akdeniz'de Ticaretin İzleri*, (2009), (Ed: A. K. Şenol), Mersin, s. 100-319.

Williams, D. F., Lund, John, "Petrological Analyses of "Pinched Handle" Amphorae from the Akamas Peninsula, Western Cyprus", *The Transport Amphorae and Trade of Cyprus*. (2013), (Ed: M. L. Lawall, J. Lund), Aarhus Universitetsforlag, Gösta Enbom Monographs. Vol. 3, s. 156-164.

Williams, Caroline, *Anemurium: The Roman and Early Byzantine Pottery*, Belgium: Pontifical Institute Mediaeval Studies, 1989.

Katalog

Kat.No.1. Amphora ağız-boyun parçası. (Lev. 1, 3)

Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 3-K5-02

Ölçüler: A.R. 10,4cm, h. 7,5cm.

Hamur (Munsell): 10 YR 8/3 (çok uçuk kahverengi)

Tanım: Hamuru gözenekli, kum ve taşçık katkılı, mikasız. Dışa taşkın ve yuvarlatılmış ağız kenarı.

Form: Kilikya Tip 1 amphora (Kıbrıs)

Literatür: Rauh and Slane, a.g.m., s. 320, fig. 2.

Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.2. Amphora dip parçası. (Lev. 1, 3)

Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 1-K8-06

Ölçüler: D.R. 4,3cm, h. 8,8cm

Hamur (Munsell): 10 YR 7/3 (çok uçuk kahverengi)

Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, mikasız ve kum katkılı. Astarsız. Mantar uçlu dip parçası.

Form: Kilikya Tip 1 amphora (Kıbrıs)

Literatür: Rauh and Slane, a.g.m., s. 324, fig. 21.

Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.3. Amphora dip parçası. (Lev. 7, 55)

Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 4-K12-02

Ölçüler: D.R. 6,4cm, h. 6,1cm

Hamur (Munsell): 10 YR 8/2 (çok uçuk kahverengi)

Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, mikasız, kum ve kireç katkılı. Astarsız. Mantar uçlu dip parçası.

Form: Kilikya Tip 1 amphora (Kıbrıs)

Literatür: Rauh and Slane, a.g.m., s. 324, fig. 21.

Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.4. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 1, 3)

Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 8-K24-01

Ölçüler: A.R. 11,2cm, h. 6cm

Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)

Astar (Munsell): 7,5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı)

Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, mika, kireç ve kum katkılı. Dış ve iç yüzeyin tamamı sulandırılmış kil astarlı. Dışa taşkın ve ağız kenarı, silindirik boyun. Çimdik kulplu (pinched handle).

Form: Kilikya Tip 1 amphora (Bıçkıcı Çay Fırın Alanı)

Literatür: Williams and Lund, a.g.m., s. 158; Şenol, a.g.m., s. 223.

Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.5. Amphora ağız-boyun-kulp parçası. (Lev. 1, 3)

Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 10-K33-01

Ölçüler: A.R. 10cm, h. 4,1cm

Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)

Astar (Munsell): 7,5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı)

Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, mika ve az miktarda kireç katkılı. Dış yüzeyin tamamı sulandırılmış kil astarlı. Dışa taşkın ve ağız kenarı, silindirik boyun. Çimdik kulplu (pinched handle).

Form: Kilikya Tip 1 amphora (Bıçkıcı Çay Fırın Alanı)

Literatür: Williams and Lund, a.g.m., s. 158; Şenol, a.g.m., s. 223.

Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.6. Amphora dip parçası. (Lev. 1, 3)

Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 13-K37-01

Ölçüler: D.R. 4,2cm, h. 10,2cm

Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)

Astar (Munsell): 7,5 YR 6/4 (açık kahverengi)

Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kireç, mika, kum katkılı. Sulandırılmış kil astarlı. Mantar uçlu dip parçası.

Form: Kilikya Tip 1 amphora (Bıçkıcı Çay Fırın Alanı 'spike toe with mushroom tip')

Literatür: Rauh and Slane, a.g.m., s. 324, fig. 20, 21.

Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.7. Amphora dip parçası. (Lev. 1, 3)

Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 19-K54-07

Ölçüler: D.R. 4,8cm, h. 8,8cm

Hamur (Munsell): 2,5 YR 7/6 (açık kırmızı)

Astar (Munsell): 7,5 YR 6/4 (açık kahverengi)

Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, ince kum ve mika katkılı. Sulandırılmış kil astarlı. Mantar uçlu dip parçası (spike toe with mushroom tip).

Form: Kilikya Tip 1 amphora (Bıçkıcı Çay Fırın Alanı 'spike toe with mushroom tip')

Literatür: Rauh and Slane, a.g.m., s. 324, fig. 20, 21.

Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.8. Amphora dip parçası. (Lev. 1, 3)

Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 15-K52-03

Ölçüler: D.R. 5cm, h. 11cm

Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/6 (açık kırmızı)

Astar (Munsell): 7,5 YR 6/4 (açık kahverengi)

Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kireç, mika, kum katkılı. Sulandırılmış kil astarlı. Mantar uçlu dip parçası (spike toe with mushroom tip).

Form: Kilikya Tip 1 amphora (Bıçkıcı Çay Fırın Alanı 'spike toe with mushroom tip')

Literatür: Rauh and Slane, a.g.m., s. 324, fig. 21.

Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.9. Amphora dip parçası. (Lev. 2, 3)

Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 2-K9-01

Ölçüler: D.R. 3,1cm, h. 9,3cm

Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)

Astar (Munsell): 10 YR 7/3 (çok uçuk kahverengi)

Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kum, taşcık, kireç ve mika katkılı. Topuz dipli (spike toe with knob).

Form: Kilikya Tip 1 amphora (Bıçkıcı Çay Fırın Alanı 'spike toe with knob')

Literatür: Rauh and Slane, a.g.m., s. 324, fig. 23.

Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.10. Amphora dip parçası. (Lev. 2, 3)

Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 3-K5-01

Ölçüler: D.R. 3,5cm, h. 10,2cm

Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/8 (kırmızı)

Astar (Munsell): 7,5 YR 7/6 (kırmızımsı sarı)

Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kireç ve bol mika katkılı. Topuz dipli (spike toe with knob).

Form: Kilikya Tip 1 amphora (Bıçkıcı Çay Fırın Alanı 'spike toe with knob')

Literatür: Rauh and Slane, a.g.m., s. 324, fig. 23.

Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.11. Amphora dip parçası. (Lev. 2, 3)

Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 8-K24-03

Ölçüler: D.R. 4,8cm, h. 9,5cm

Hamur (Munsell): 2,5 YR 6/8 (açık kırmızı)

Astar (Munsell): 7,5 YR 6/4 (açık kahverengi)

Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kum, taşcık, kireç ve mika katkılı. Topuz dipli (spike toe with knob).

Form: Kilikya Tip 1 amphora (Bıçkıcı Çay Fırın Alanı 'spike toe with knob')

Literatür: Rauh and Slane, a.g.m., s. 324, fig. 23.

Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.12. Amphora dip parçası. (Lev. 2, 3)

Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 7-K27-01

Ölçüler: D.R. 3,8cm, h. 8,2cm

Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/8 (kırmızı)

Astar (Munsell): 10 YR 7/3 (çok uçuk kahverengi)

Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kum, mika, taşcık ve az miktarda kireç katkılı. Dış yüzeyin tamamında sulandırılmış kil astar aşınmış. Topuz dipli (spike toe with knob).

Form: Kilikya Tip 1 amphora (Bıçkıcı Çay Fırın Alanı 'spike toe with knob')

Literatür: Rauh and Slane, a.g.m., s. 324, fig. 23.

Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Kat.No.13. Amphora dip parçası. (Lev. 2, 3)

Sondaj No: SD779-14/2015 Sond. 10-K41-02

Ölçüler: D.R. 4,2cm, h. 7,4cm

Hamur (Munsell): 2,5 YR 5/6 (kırmızı)

Astar (Munsell): Aşınmış

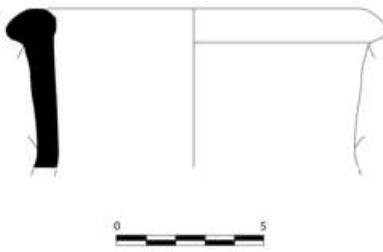
Tanım: Hamuru iyi pişmiş, sıkı dokulu, kireç, mika, kum ve az miktarda taşcık katkılı. Topuz dipli (spike toe with knob).

Form: Kilikya Tip 1 amphora (Bıçkıcı Çay Fırın Alanı 'spike toe with knob')

Literatür: Rauh and Slane, a.g.m., s. 324, fig. 23.

Dönem: MS 1-2. yüzyıl.

Levha 1

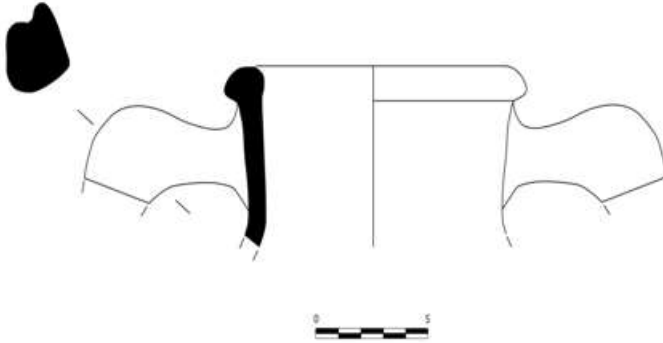
1

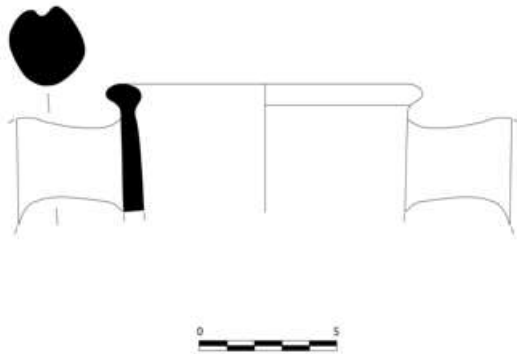
2

3

4

5

Levha 2

6

7

8

9

10

11

12

13

Levha 3

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

Extended Abstract

A house with an atrium was unearthed as a result of the archaeological excavations completed on Parcel 779-14, one of the parcels that were rebuilt in accordance with the 'Conservation Purpose Revision Zoning Plan', which was approved by the decision of the Antalya Regional Board for the Protection of Cultural Assets dated 19.03.2013 and numbered 1497 and finalised by the decision dated 17.02.2014 and numbered 2424, and implemented in the village of Side. The 2nd century AD was determined as the terminus post quem for the construction and first use of the house with atrium. The archaeological excavations also yielded samples that contribute to the ancient ceramic form repertoire of Side. The Cilician Type 1 amphorae, which constitute a small group within this form repertoire, are the subject of this study. The aim of this study is to add Side examples to the distribution areas of this amphora type, and to make comments on the commercial activities of Side in the ancient period based on these examples. The house with atrium on Parcel 779-14 is located north of the northern quay boundary of the E1 harbour, southeast of the E2 harbour, northwest of the Harbour Bath, southwest of the Harbour Agora uncovered during the 2019-2020 excavation season, and south of the building known as praetorium? or customs building. The excavations carried out in Parcel 779-14 also revealed samples that will contribute to the ancient ceramic research of the city. The excavations provided new examples to the Roman Imperial Period and Late Antiquity form repertoire of the city in terms of tableware, cooking vessels and commercial amphorae. The Cilician Type 1 amphorae, which constitute a small group within this form repertoire, are remarkable.

The specimens belonging to Cilicia Type 1 amphorae recovered from Parcel 779-14 were recovered as fragments. Of the 13 samples, 2 are rim-neck-handle fragments, 1 is rim-neck fragment and 10 are base fragments. Since the levels in which these fragments were recovered in Parcel 779-14 are generally not homogenous, it was tried to determine whether they represent early or late examples of Cilician Type 1 based on their dimensions. Because, as mentioned above, the 1st and 2nd century AD examples of Cilicia Type 1 amphorae are twice the size of the 3rd and 4th century AD examples. In addition, the paste and surface characteristics of the sherds are also helpful in determining which production centre they belong to.

The 10 sherds from Parcel 779-14, one of the earliest examples of Cilicia Type 1 amphorae, have a micaceous, red and red-coloured paste and buff-coloured slip on their surfaces. Among the early examples of Cilicia Type 1, 3 sherds (Cat. Nos. 1-3) differ from the other 10 examples with their different

paste structures and colours. The common characteristics of these sherds are that they have 10 YR 7/3, 10 YR 8/3 and 10 YR 8/2 (very pale brown) coloured and micaceous paste. The Cilician Type 1/Agora G199 examples with these paste characteristics are found in the paste descriptions made for the Agora G199 sherds recovered from the 2nd century AD destruction levels in Paphos and named as 'Type III' by Hayes. Hayes divided these samples into two different paste groups and described the second group as sand tempered, soft textured and yellowish buff coloured. At the same time, Hayes also considered these specimens as locally produced amphorae due to their similarity in terms of paste structure with the cooking pots found in Paphos, which he labelled as 'local coarse buff kitchen-ware'. Hayes also stated that the Agora G199 examples found in the Athens Agora must have another origin due to their dark red paste colour. Researchers who carried out a study based on the petrological analysis of the 'pinched handle' amphorae from the Akamas Peninsula in Cyprus also supported Hayes' view with the results they obtained. In the same study, it was also emphasised that mica was generally not observed in the samples found in Cyprus, while it was found intensively in the samples produced in Cilicia.

Cat. No. 4 and Cat. No. 5 are rim-neck-handle fragments of a Cilician Type 1 amphora. The sherds have a thickened and slightly drooping rim, a cylindrical form and a neck profile that narrows slightly at the transition to the shoulder, and the handle starts just below the rim. At the point where the horizontally extending part of the handle turns downwards, it appears to have been shaped with a pinch and pressed. The pinch at the point where the handle turns downwards is characteristic of the Cilician Type 1 amphorae known as Pinched handle amphorae, Zemer 41 or Agora G 199. Both sherds are red in colour and have a micaceous paste. Both sherds have a 7.5YR 7/6 (reddish yellow) slip on the outer and inner surfaces. The sherds with yellowish-buff surface colour are similar to the examples produced at Bıçkıcı Çay. The sherds recovered from the Bıçkıcı Çay Kiln Area, where Cilicia Type 1 amphorae were produced, were found to have micaceous and light red coloured paste and buff coloured surface. These sherds are similar to an amphora found at AETAM and dated to the 2nd century AD in terms of rim diameter and neck height. Therefore, both sherds must be among the early examples of Cilician Type 1 amphorae.

The base sherds in Parcel 779-14, which may belong to a Cilician Type 1 amphora, are similar to the base sherds identified as 'spike toe with mushroom tip' and 'spike toe with knob' in the Bıçkıcı Çay Kiln Area.

Parcel 779-14 yielded 3 base sherds (Cat. Nos. 6-8), which can be shown as examples of Cilician Type 1 amphora bottoms and can be included in the 'spike toe with mushroom tip' group. Since these sherds are mushroom-shaped

bottoms, they are compatible with the general form scheme of Cilician Type 1 amphorae. Cat. Nos. 6 and 7 have a base height of approximately 9cm. Both sherds are similar in profile. These sherds are also similar to the spike toe with mushroom tip amphora bottoms recovered from the Bıçkıcı Çay Kiln Area. Cat. No. 8 is also included in this group with its mushroom shaped tip. The similar ones, like Cat. Nos. 6 and 7 are among the amphora bottoms recovered from the Bıçkıcı Çay Kiln Area. Light red, micaceous paste and 7.5 YR 6/4 (light brown) slip are found on Kat. Nos. 6, 7 and 8 are common.

The 5 specimens (Cat. Nos. 9-13) included in the 'knobbed pointed base' group in Parcel 779-14 may be base fragments of a Cilician Type 1 amphora; however, as the number of specimens with full profiles of this amphora type increases, definitions regarding the base profiles will be made more precisely. The Anemurium examples of Cilician Type 1 amphorae have been labelled Type A. Among these examples, the 'knobbed pointed base' group includes a sherd similar to Cat. No. 9-13, which we include in the 'knobbed pointed base' group. From this point of view, we can conclude that Cat. No. 9-13 is more likely to be one of the Cilician Type 1 amphora base examples.

Among the examples included in this group, Cat. No. 9 is similar in profile to the amphora base sherds recovered from the Bıçkıcı Çay Kiln Area and named as 'spike toe with knob'. The red coloured and micaceous paste of the sherd indicates that it is of Cilician production, and the surface of the sherd shows traces of 10 YR 7/3 (very pale brown) slip according to the Munsell colour catalogue. Cat. No. 9 is similar to the examples from Bıçkıcı Çay Fırın Alanı with buff-coloured surfaces. Cat. No. 10, on the other hand, although worn and almost lost its formal characteristics, is similar to the base profile produced at the Bıçkıcı Çay Fırın Alanı and described as 'spike toe with knob' with its wheel marks and tip. Cat. No. 10 is also similar to Cat. No. 10, like Cat. No. 9, is parallel to the paste structure and external surface features of the samples from the Bıçkıcı Çay Kiln Area. Cat. No. 10 is 7.5 YR 7/6 (reddish yellow) in colour. Cat. Nos. 11, 12 and 13 are also similar to the amphora base sherds of Cat. No. 9 and Cat. No. 9 and No. 10 in terms of profile and paste structure. Cat. No. 11 is 7.5 YR 6/4 (light brown) in colour. Cat. No. 12's surface is abraded, but the slip preserved on a very small part of it is 10 YR 7/3 (very pale brown). Cat. No. 13 is completely abraded.

The 10 sherds of Cilicia Type 1 amphorae recovered from Parcel 779-14, Cat. Nos. 4-13 are similar to the examples produced in the Bıçkıcı Çay Fırın Alanı in terms of profile, paste colour, mica inclusions in the paste and the light-coloured slips applied on their surfaces. For this reason, we think that the sherds are of Cilician production. Nos. 4, 5 and 10, the slip is yellow in colour and applied in a thicker layer. In the other examples, the slip is light brown in

colour and shades. In all of the mentioned examples, the paste is red in colour and shades. With the diameters of the rim sherds measuring 10cm and the height of the base sherds generally around 8-9cm, it can be said that they are among the large-sized examples of Cilician Type 1 amphorae produced between the 1st-4th century AD and the 1-2nd century AD.

The Cilician Type 1 amphorae recovered from Parcel 779-14 may have originated from Cilicia, or even more narrowly, from Bıçkıcı Çay Fırın Alanı and Cyprus. At this point, the fact that 10 of the 13 sherds, which we categorise as early examples of Cilicia Type 1, are similar to the Bıçkıcı examples is quite natural considering the proximity of Side and the Bıçkıcı Tea Kiln Area. It is necessary to say that the 3 sherds of Cypriot origin are a reflection of the commercial and cultural relations between Side and Cyprus throughout the ancient period.